

*Віра Калініченко*  
(Вінниця)

УДК 811.111'161.2–115

**ПЕРИФЕРІЙНІ СКЛАДОВІ КОНЦЕПТІВ *SUCCESS-FAILURE*,  
УСПІХ-НЕВДАЧА В АМЕРИКАНСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВНІЙ СВІДОМОСТІ**

*У статті з опертям на корпус вербальних реакцій, одержаних від американських та українських інформантів у результаті психолінгвістичного експерименту, описані зони ближньої, дальньої і крайньої периферії концептів *SUCCESS-FAILURE*, УСПІХ-НЕВДАЧА. Встановлено, що реалізація зіставлених концептів у зазначених периферійних зонах здійснюється, головню, за рахунок когнітивних ознак інтерпретаційних полів концептів *SUCCESS-FAILURE*, УСПІХ-НЕВДАЧА (при цьому домінують ознаки інформаційної та утилітарної зон), слабко вираженими є поняттєво-денотативні та перцептивно-когнітивні характеристики досліджуваних концептів на рівні їхньої периферійної організації. Ураховуючи кількісні показники когнітивних ознак, що наповнюють зони ближньої, дальньої і крайньої периферії, висловлено припущення щодо більшої змістової багатомірності концептів *SUCCESS-FAILURE*, їхніх глибших і різноплановіших смислових нашарувань у свідомості американських респондентів у зіставленні з концептами УСПІХ-НЕВДАЧА, які мають менш істотне смислове навантаження у свідомості українськомовних інформантів.*

**Ключові слова:** *концепт, мовна свідомість, когнітивна ознака, польова стратифікація, ядро, ближня периферія, дальня периферія, крайня периферія.*

**Постановка проблеми.** У сучасному мовознавстві все більшої актуальності набувають дослідження концептуалізованих фрагментів дійсності з опертям на специфіку їхньої психолінгвістичної реалізації у мовній свідомості комунікантів, у зв'язку з чим необхідним є студіювання лінгвоконцептів на основі даних психолінгвістичних експериментів, залучення яких підвищує достовірність результатів вивчення особливостей концептуалізації явищ дійсності когнітивною свідомістю, що через асоціативні вербальні одиниці проєціюється на мовну свідомість колективного інформанту конкретної комунікативної спільноти.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Останнім часом на матеріалі словників і зразків дискурсивної реалізації активно вивчалися концепти *SUCCESS* і *УСПІХ* (І. В. Адоніна, Н. О. Герцовська, С. О. Ємець, Д. В. Лозовий, Н. Д. Паршина, О. В. Рябуха, А. М. Сніжко та ін.). Концептам *FAILURE* і *НЕВДАЧА* практично не було приділено уваги, до того ж, при студіюванні концептуальних феноменів успіху й невдачі дослідники не враховували специфіку їхньої психолінгвістичної реалізації у свідомості мовців, що й зумовлює актуальність цієї наукової розвідки.

**Мета статті.** Метою наукової розвідки є зіставний опис периферійних складових концептів *SUCCESS-FAILURE*, *УСПІХ-НЕВДАЧА* в межах їхніх зон ближньої, дальньої і крайньої периферії з опертям на дані психолінгвістичного експерименту за участі американського та українського колективного респонденту.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Опис та аналіз структури і змісту контрастованих концептів здійснено на мовленнєвих зразках, одержаних у результаті психолінгвістичного експерименту. Сукупна кількість респондентів, які взяли участь в експерименті, становить 800 осіб – 400 носіїв американської комунікативної культури та 400 представників української мовної спільноти. Опитувані репрезентують різні вікові, гендерні й професійні групи та є відібраними в результаті простої випадкової вибірки розміром у 400 осіб із максимально допустимою статистичною похибкою у 5%. Загальна кількість вербальних реакцій – 7 701 од. (концепт *SUCCESS* – 1969 од., концепт *УСПІХ* – 1908 од., концепт *FAILURE* – 1919 од., концепт *НЕВДАЧА* – 1905 од.). Зазначимо, що методологічною базою цього дослідження є, головню, наукові студії З.Д. Попової [3], Т.Ю. Сазонової [4], Д.І. Терехової [5] та ін. Методологічні аспекти проведеного дослідження висвітлено у публікаціях автора розвідки [1; 2 та ін.].

В основу польової стратифікації концептів (далі кк.) *SUCCESS-FAILURE*, *УСПІХ-НЕВДАЧА* покладено методику вивчення концепту в рамках його макроструктурної і змістової організації (З.Д. Попова та Й.А. Стернін) [3, с. 104-115; 3, с. 159-165; 3, с. 186-193; 3, с. 214-218].

Ключовими елементами як макроструктурного, так і змістового складників зіставлюваних концептів виступають **когнітивні ознаки** (далі КО) – окремі ознаки концептуалізованого фрагменту в межах об'єктивної або суб'єктивної дійсності, диференційовано відбиті в їхньому змісті, що утворюються за логіко-семантичним принципом шляхом узагальнення семантики вербальних асоціацій, які об'єктивують конкретну КО [3, с. 128]. Ті чи інші КО концепту розмежовуються за ступенем яскравості, який визначається показником відносної кількості їхніх компонентів, фіксуючи конкретну КО за конкретною складовою польовою організацією концепту (ядерною або однією з периферійних зон).

Найбільшими за відносними показниками обсягу в польовій структурі досліджуваних концептів виступають їхні ядерні зони (див. табл.1 і табл. 2), щоправда, ядерна частина к. FAILURE, наповнена вербальними одиницями на 44,45% од., дещо поступається у показниках обсягу сукупному показникові вмісту периферійної складової цього концепту – 55,55% од.

Периферія досліджуваних концептів є достатньо об'ємною та містить низку різноманітних за смисловим і кількісним наповненням КО. Не виявлено значних розривів у яскравості КО ближньої, дальньої і крайньої периферійних зон кк. SUCCESS-FAILURE, УСПІХ-НЕВДАЧА. Це свідчить про когнітивну релевантність зіставлюваних концептів для американської мовної свідомості (далі АМС) та української мовної свідомості (далі УМС), наявність численних семантико-смислових зв'язків аналізованих концептів з іншими концептуально значущими елементами американської та української концептосфер.

**Зони ближньої периферії.** У польовій структурі кк. SUCCESS-FAILURE, УСПІХ-НЕВДАЧА найбільш кількісно наповненими виступають найближчі до ядра польові субскладові – зони ближньої периферії досліджуваних концептів.

Ближня периферія к. SUCCESS утворена за рахунок 19 КО та демонструє очевиднішу змістову багатомірність у зіставленні з аналогічною зоною к. УСПІХ, сформованою за участі 11 КО. Переважна більшість КО зон ближньої периферії зіставлюваних концептів є конститuentами їхніх інтерпретаційних полів. Найбільш яскравими КО к. SUCCESS виступають “*SUCCESS is realized within job*” 49 (2,04%), “*SUCCESS is realized within family*” 48 (2%), “*SUCCESS is realized within relationships*” 47 (1,95%) та ін., тоді як найактуальнішими КО к. УСПІХ є КО “*УСПІХ репрезентується в освітній сфері*” 47 (2,04%), “*УСПІХ – це здоров'я*” 39 (1,7%), “*УСПІХ дає впевненість*” 40 (1,74%) та ін.

Типологія КО зон ближньої периферії кк. SUCCESS і УСПІХ свідчить про переважно інформаційний, енциклопедичний характер концептуалізації носіями АМС та УМС явища успіху, слабко вираженою є прагматична і поняттєво-логічна специфіка його осмислення. У свою чергу, смислова багатогранність кк. FAILURE і НЕВДАЧА реалізується в межах їхньої ближньої периферії майже рівнозначно: аналізована польова зона к. FAILURE містить 24 КО на противагу 22 КО у структурі аналогічної субскладової к. НЕВДАЧА. Домінантними в зонах ближньої периферії зіставлюваних концептів, подібно до їхньої опозиційної концептуальної пари SUCCESS і УСПІХ, є КО, що виступають конститuentами інтерпретаційних полів макроструктурних складових кк. FAILURE і НЕВДАЧА. Наявні в зонах їхньої ближньої периферії і КО поняттєвої складової, які, однак, поступаються КО інтерпретаційних полів за показниками наповненості.

Значну яскравість виявляють КО ближньої периферії к. FAILURE “*FAILURE is realized within financial troubles*” 46 (2,09%), “*FAILURE brings disappointment*” 46 (2,09%); “*FAILURE is incompleteness*” 45 (2,04%) та ін., актуальними у відповідній зоні к. НЕВДАЧА є КО “*Символом НЕВДАЧИ є чорна кішка*” 49 (2,24%), “*Ознакою НЕВДАЧИ є бідність*” 47 (2,15%), “*Символом НЕВДАЧИ є похмурі кольори*” 45 (2,05%). Рефлексія явища невдачі носіями АМС та УМС на рівні ближньої периферії носить ціннісний характер і здійснюється відносно рівномірно як в інформаційній, так і в утилітарній сферах, простежується й порівняно слабка вербалізація кк. FAILURE і НЕВДАЧА в поняттєво-денотативному аспекті у конститuentах КО поняттєвого змісту.

За даними розрахунків критерію Стьюдента, розходження між процентними показниками КО ділянок ближньої периферії кк. SUCCESS і УСПІХ і кк. FAILURE і НЕВДАЧА є незначущим (див. табл.1 і табл.2.). Отже, КО цієї ділянки не демонструють чіткого контрасту в рейтингах окремих ознак зіставлюваних концептів для американських та українських мовців при

осмисленні ними феноменів успіху й невдачі, що свідчить про практично рівнозначну роль наведених КО зон ближньої периферії для респондентів з двох досліджуваних вибірок.

**Зони дальньої периферії.** Відповідно до кількості КО, які здійснюють наповнення кк. SUCCESS-FAILURE, УСПИХ-НЕВДАЧА в зонах їхньої дальньої периферії, більш глибинними й різноплановими є смислові нашарування в змістовій організації кк. SUCCESS і FAILURE. Вони містять істотнішу кількість КО у складі згадуваних периферійних зон у зіставленні з кк. УСПИХ і НЕВДАЧА, що підкреслює ширшу концептуалізацію американським колективним інформантом сутностей успіху й невдачі. Так, якщо зони дальньої периферії кк. SUCCESS і УСПИХ формуються за рахунок відповідно 26 КО та 20 КО, то аналогічні периферійні зони кк. FAILURE і НЕВДАЧА містять відповідно 23 КО і 15 КО.

Для польової страти к. SUCCESS, що реалізується в КО зони його дальньої периферії, домінантним є ціннісний характер концептуалізації успіху носіями АМС, спостерігається, однак, і слабка поняттєва та сенсорно-когнітивна специфіка репрезентації згадуваного концепту. Дальня периферія к. УСПИХ також виявляє переважно ціннісну специфіку його реалізації в УМС із домінуванням КО інформаційного та оцінного типів, слабка вираженою є перцептивно-когнітивна специфіка вербальної маніфестації зазначеного концепту. У межах його дальньої периферії переважають КО інформаційної і соціокультурної зон, значно менш яскравими виступають КО оцінної зони.

Так, найяскравішими у складі зони дальньої периферії к. SUCCESS є ознаки *“The guarantee of SUCCESS is activity”* 19 (0,78%), *“SUCCESS is personified in US business magnates”* 19 (0,78%), *“SUCCESS lies within hard work”* 16 (0,66%) та ін., а в аналогічній периферійній зоні к. УСПИХ найбільшу яскравість демонструють КО *“Символом УСПИХУ є фінансовий магнат”* 18 (0,78%), *“Символом УСПИХУ є посмішка”* 18 (0,78%), *“УСПИХ – це задоволеність життям”* 15 (0,62%) та ін. У свою чергу, найрейтинговішими в зоні дальньої периферії к. FAILURE є поняттєва КО *“FAILURE is decline in strength”* 18 (0,82%) та КО інформаційної і соціокультурної зон *“FAILURE is represented in health problems”* 18 (0,82%), *“FAILURE is realized within American governmental organizations”* 16 (0,72%) та ін.

Загалом, концептуалізація АМС явища невдачі реалізується відносно рівномірно як у поняттєво-сутнісній і ціннісній сферах, зокрема, в інформаційній, утилітарній, соціокультурній, так і у сенсорно-когнітивній сфері, є глибшою та більш масштабною в зіставленні з рефлексією невдачі УМС у ділянці дальньої периферії к. НЕВДАЧА. У свою чергу, осмислення феномену невдачі носіями УМС через КО дальньої периферії к. НЕВДАЧА здійснюється за рахунок актуалізації конститuentів його інтерпретаційного поля за участі КО переважно інформаційного, утилітарного та соціокультурного типів. Помітною яскравістю в зоні дальньої периферії концепту відзначаються КО *“НЕВДАЧА – це самотність”* 18 (0,82%), *“НЕВДАЧА приносить відчай”* 18 (0,82%), *“НЕВДАЧУ символізують події в державі”* 17 (0,78%), *“НЕВДАЧА драмує”* 17 (0,78%) та ін.

Якщо розходження у відсотках між КО зон дальньої периферії кк. SUCCESS і УСПИХ є неістотним (див. табл.1 і табл.2.), то низка КО відповідної периферійної ділянки концептуальної пари FAILURE і НЕВДАЧА виявляють значущість у своїх показниках відсоткового розходження, чітко розділяючи фіксовані в КО зон дальньої периферії уявлення представників американської та української лінгвоспільнот про феномени успіху й невдачі.

**Зони крайньої периферії.** Значно більша кількість КО в складі зони крайньої периферії к. SUCCESS у зіставленні з числом КО аналогічної зони к. УСПИХ – відповідно 72 КО і 52 КО – підкреслює смислове багатоманіття американського концепту, його істотніше смислове навантаження у контрасті з українським концептуалізованим фрагментом. Натомість майже рівнозначно виявляється смислове розмаїття кк. FAILURE і НЕВДАЧА: зона крайньої периферії першого утворена за рахунок 57 КО, а відповідна польова субскладова другого – за участі 59 КО.

Якщо найбільш яскравими в зоні крайньої периферії к. SUCCESS є як КО інформаційної зони його інтерпретаційного поля, так і КО перцептивно-когнітивної складової *“The guarantee of SUCCESS is being competitive”* 7 (0,3%), *“SUCCESS is likened to start”* 7 (0,3%), *“SUCCESS is likened to sacrifice”* 6 (0,25%) та ін., то найбільш об’ємними КО в зазначеній зоні к. УСПИХ є КО інформаційної зони інтерпретаційного поля цього концепту *“Запорукою УСПИХУ є активність”*

7 (0,3%), “Свідченням УСПИХУ є гідна зарплата” 7 (0,3%), “Символом УСПИХУ є герої кіно- і мультфільмів” 6 (0,26%) та ін.

При рефлексії успіху носіями АМС домінує ціннісна специфіка, головним чином, інформаційний та оцінний контексти осмислення концептуалізованого явища, нечітко окресленою виступає при цьому прагматична сфера; яскраво виявляється в зоні крайньої периферії к. SUCCESS і сенсорно-когнітивна сфера пізнання АМС сутності успіху. У свою чергу, за специфікою КО крайньої периферії к. УСПИХ, рефлексія явища успіху носіями УМС здійснюється передусім у ціннісній сфері, яскраво експлікується інформаційний характер осмислення українськими комунікантами аналізованого явища, менш помітним є утилітарний, слабо вираженими – соціокультурний, регулятивний, пареміологічний напрямки концептуалізації сутності успіху УМС, нечітко окреслюється при цьому і перцептивно-когнітивна сфера.

У зонах крайньої периферії кк. FAILURE і НЕВДАЧА найяскравішими виступають КО інформаційної зони його інтерпретаційного поля “FAILURE is realized within obstacles” 7 (0,31%), “FAILURE is symbolized by ship” 7 (0,31%), “FAILURE is caused by self-doubt” 7 (0,31%) та ін. / “НЕВДАЧУ символізує нуль” 9 (0,41%), “НЕВДАЧА репрезентується в стосунках” 7 (0,32%), “Символом НЕВДАЧИ є розбиті предмети” 7 (0,32%) та ін.

Зіставлювані концепти на рівні крайньої периферійної ділянки своєї змістової організації реалізуються, головним чином, у ціннісній сфері, слабкою є її чуттєво-образна вербальна маніфестація, дуже слабо вираженою виступає поняттєво-сутнісна сфера реалізації кк. FAILURE і НЕВДАЧА. За розрахунками критерію Стьюдента, різниця у відсоткових показниках розходження між КО ділянок крайньої периферії кк. SUCCESS і УСПИХ, FAILURE і НЕВДАЧА є незначущою (див. табл.1 і табл.2.). Отже, КО цієї ділянки нечітко розмежовують дві зіставлювані вибірки респондентів, майже рівнозначну роль відіграють для американських та українських мовців при концептуалізації ними явищ успіху й невдачі конкретні риси аналізованих концептів, що фіксуються в зонах їхньої крайньої периферії.

**Висновки дослідження.** Отже, у межах цієї наукової розвідки, з опорою на дані психолінгвістичного експерименту, встановлено, що реалізація кк. SUCCESS-FAILURE, УСПИХ-НЕВДАЧА у ділянках ближньої, дальньої і крайньої периферії здійснюється, головню, за рахунок когнітивних ознак інтерпретаційних полів зіставлюваних концептів (домінують при цьому ознаки інформаційної та утилітарної зон), слабкою є поняттєво-денотативна та перцептивно-когнітивна репрезентація кк. SUCCESS-FAILURE, УСПИХ-НЕВДАЧА у периферійних ділянках.

**Перспективи подальших наукових розвідок.** У перспективі доцільними, на нашу думку, є подальші ґрунтовніші зіставні дослідження змістової організації бінарних концептів у термінах ядра і периферії із залученням мовленнєвого матеріалу, одержаного за результатами психолінгвістичних експериментів не лише за участі представників американської та української, а й інших комунікативних спільнот.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Калініченко В. І. Ядерний зміст вербалізованих концептів УСПИХ, SUCCESS, НЕВДАЧА, FAILURE (на матеріалі сучасної української та американської художньої літератури і психолінгвістичного експерименту) / В. І. Калініченко // Науковий вісник Волинського національного університету ім. Л. Українки. – Серія : Філологічні науки (мовознавство). — Луцьк : ВНУ, 2011. — № 5. — Ч. 1. — С. 163–169.
2. Калініченко В. І. Специфіка методології зіставного лінгвокогнітивного дослідження концепту / В. І. Калініченко // Studia Germanica et Romanica : Іноземні мови. Зарубіжна література. Методика викладання. — Донецьк : ДонНУ, 2011. — Т. 8. — № 3 (24). — С. 52–66.
3. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика : [учебное пособие] / Зоя Дмитриевна Попова, Иосиф Абрамович Стернин. — М. : АСТ Восток–Запад, 2007. — 314 с.
4. Сазонова Т. Ю. Психолінгвістическое исследование процессов идентификации слова : автореф. дисс. на соискание учён. степени докт. филол. наук : спец. 10.02.19 “Общее языкознание, социолінгвістика, психолінгвістика” / Татьяна Юрьевна Сазонова. — М., 2000. — 46 с.
5. Терехова Д. І. Особливості сприйняття лексичної семантики слів : психолінгвістичний аспект : [монографія] / Діана Іванівна Терехова. — К. : Вид. центр Київського національного лінгвістичного університету, 2000. — 244 с.

Середні та сумарні показники польових зон концептів **SUCCESS** і **УСПИХ**  
(за результатами психолінгвістичного експерименту)

№	SUCCESS	Кількість		УСПИХ	Кількість		Визначення істотності розходження процентних показників								
		Абс.	Відн.		Абс.	Відн.									
<b>ЯДЕРНА ЗОНА</b>							<b>n1</b>	<b>n2</b>	<b>P</b>	<b>Q</b>	<b>Sed%</b>	<b>t</b>	<b>f</b>	<b>ткр</b>	<b>Висновок</b>
Середнє значення		5,74			6,21	2409	2294	0,06	0,94	0,0069	0,68	4701	1,96	незначущий	
<b>УСЬОГО</b>	<b>1245</b>	<b>51,68</b>			<b>1564</b>			0,60	0,40	0,0143	11,62			значущий	
<b>ЗОНА БЛИЖНЬОЇ ПЕРИФЕРІЇ</b>							<b>n1</b>	<b>n2</b>	<b>P</b>	<b>Q</b>	<b>Sed%</b>	<b>t</b>	<b>f</b>	<b>ткр</b>	<b>Висновок</b>
Середнє значення		1,45			1,38	2409	2294	0,01	0,99	0,0034	0,19	4701	1,96	незначущий	
<b>УСЬОГО</b>	<b>662</b>	<b>27,48</b>			<b>349</b>			0,21	0,79	0,0120	10,25			значущий	
<b>ЗОНА ДАЛЬНЬОЇ ПЕРИФЕРІЇ</b>							<b>n1</b>	<b>n2</b>	<b>P</b>	<b>Q</b>	<b>Sed%</b>	<b>t</b>	<b>f</b>	<b>ткр</b>	<b>Висновок</b>
Середнє значення		0,51			0,40	2409	2294	0,00	1,00	0,0020	0,56	4701	1,96	незначущий	
<b>УСЬОГО</b>	<b>319</b>	<b>13,28</b>			<b>239</b>			0,12	0,88	0,0094	3,03			значущий	
<b>ЗОНА КРАЙНЬОЇ ПЕРИФЕРІЇ</b>							<b>n1</b>	<b>n2</b>	<b>P</b>	<b>Q</b>	<b>Sed%</b>	<b>t</b>	<b>f</b>	<b>ткр</b>	<b>Висновок</b>
Середнє значення		0,11			0,12	2409	2294	0,00	1,00	0,0010	0,12	4701	1,96	незначущий	
<b>УСЬОГО</b>	<b>183</b>	<b>7,56</b>			<b>142</b>			0,07	0,93	0,0074	2,01			значущий	

Таблиця 2

Середні та сумарні показники польових зон концептів FAILURE і НЕВДАЧА  
(за результатами психолінгвістичного експерименту)

№	FAILURE	Кількість		НЕВДАЧА	Кількість		Визначення істотності розходження процентних показників								
		Абс.	Відн.		Абс.	Відн.									
<b>ЯДЕРНА ЗОНА</b>							<b>n1</b>	<b>n2</b>	<b>P</b>	<b>Q</b>	<b>Sed%</b>	<b>t</b>	<b>f</b>	<b>tkp</b>	<b>Висновок</b>
Середнє значення		4,45			4,65				0,05	0,95	0,0063	0,32			незначущий
<b>УСЬОГО</b>	<b>979</b>	<b>44,45</b>			<b>1119</b>	<b>51,10</b>			0,48	0,52	0,0151	4,41			значущий
<b>ЗОНА БЛИЖНЬОЇ ПЕРИФЕРІЇ</b>							<b>n1</b>	<b>n2</b>	<b>P</b>	<b>Q</b>	<b>Sed%</b>	<b>t</b>	<b>f</b>	<b>tkp</b>	<b>Висновок</b>
Середнє значення		1,47			1,40		2202	2190	0,01	0,99	0,0036	0,19	4390	1,96	незначущий
<b>УСЬОГО</b>	<b>778</b>	<b>35,30</b>			<b>707</b>	<b>32,23</b>			0,34	0,66	0,0143	2,15			значущий
<b>ЗОНА ДАЛЬНОЇ ПЕРИФЕРІЇ</b>							<b>n1</b>	<b>n2</b>	<b>P</b>	<b>Q</b>	<b>Sed%</b>	<b>t</b>	<b>f</b>	<b>tkp</b>	<b>Висновок</b>
Середнє значення		0,60			0,63		2202	2190	0,01	0,99	0,0024	0,11	4390	1,96	незначущий
<b>УСЬОГО</b>	<b>305</b>	<b>13,83</b>			<b>206</b>	<b>9,41</b>			0,12	0,88	0,0097	4,57			значущий
<b>ЗОНА КРАЙНЬОЇ ПЕРИФЕРІЇ</b>							<b>n1</b>	<b>n2</b>	<b>P</b>	<b>Q</b>	<b>Sed%</b>	<b>t</b>	<b>f</b>	<b>tkp</b>	<b>Висновок</b>
Середнє значення		0,11			0,12		2202	2190	0,0012	1,00	0,0010	0,11	4390	1,96	незначущий
<b>УСЬОГО</b>	<b>140</b>	<b>6,42</b>			<b>158</b>	<b>7,26</b>			0,0684	0,93	0,0076	1,10			незначущий

**Калиниченко В. Периферийные составляющие концептов SUCCESS-FAILURE, УСПИХ-НЕВДАЧА в американском и украинском языковом сознании.**

В статье с опорой на корпус вербальных реакций, полученных от американских и украинских информантов в результате психолингвистического эксперимента, описаны зоны ближней, дальней и крайней периферии концептов SUCCESS-FAILURE, УСПИХ-НЕВДАЧА. Установлено, что реализация сопоставляемых концептов в упомянутых периферийных зонах осуществляется, главным образом, за счет когнитивных признаков интерпретационных полей концептов SUCCESS-FAILURE, УСПИХ-НЕВДАЧА (при этом доминируют признаки информационной и утилитарной зон), слабо выраженными являются понятийно-денотативные и перцептивно-когнитивные характеристики исследуемых концептов на уровне их периферийной организации. С учетом количественных показателей когнитивных признаков, наполняющих зоны ближней, дальней и крайней периферии, высказано предположение о большей содержательной многомерности концептов SUCCESS-FAILURE, их более глубоких и разноплановых смысловых наслоениях в сознании американских коммуникантов в сопоставлении с концептами УСПИХ-НЕВДАЧА, имеющими менее существенную смысловую нагрузку в сознании украиноязычных респондентов.

**Ключевые слова:** концепт, языковое сознание, когнитивный признак, полевая стратификация, ядро, ближняя периферия, дальняя периферия, крайняя периферия.

**Kalinichenko V. Periphery Zones of SUCCESS-FAILURE and УСПИХ-НЕВДАЧА Concepts in American and Ukrainian Linguistic Consciousness.**

The article deals with describing field stratification of SUCCESS-FAILURE, УСПИХ-НЕВДАЧА concepts via distribution of the cognitive features obtained after psycholinguistic experimental data analysis to the levels of the core-by, the distant and the back peripheries of the concepts under consideration by the criterion of their vividness. The verbal associative reactions were provided by the American and Ukrainian speakers who participated in the psycholinguistic experiment mentioned. The research has shown that realization of the contrasted concepts in their periphery zones occurs due to the cognitive features of their interpretative fields (namely, their information and pragmatic subfields). The cognitive features which belong to conceptual and denotative fields, as well as those belonging to the perceptual and cognitive fields are much less vividly represented in the periphery organization of the concepts discussed. SUCCESS and FAILURE concepts are presumed to be more multidimensional in terms of their content layers in the linguistic consciousness of Americans comparing to УСПИХ-НЕВДАЧА concepts in the Ukrainian linguistic consciousness due to the particular number of the cognitive features which constitute their core-by, distant and back peripheries.

**Key words:** concept, linguistic consciousness, cognitive feature, field stratification, nucleus, core-by periphery, distant periphery, back periphery.

**Елена Матузкова**  
(Одесса)

УДК 811.111'373'42:159.91.001.361

**ОСОБЕННОСТИ АКТУАЛИЗАЦИИ ЛИНГВОКУЛЬТУРНОГО ГИПЕРКОНЦЕПТА  
АНГЛИЙСКАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ В ДОКУМЕНТАЛЬНОМ ДИСКУРСЕ**

В статье рассматривается концепт АНГЛИЙСКАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ как лингвокультурный гиперконцепт высшей степени абстракции, являющийся единицей лингвокультурологического описания английской коллективной идентичности. Когнитивно-дискурсивный аспект исследования сущности английской коллективной идентичности позволяет рассмотреть особенности конструирования этого многогранного феномена в современной англоязычной документальной прозе. Статья фокусируется на описании семантической структуры лингвокультурного гиперконцепта АНГЛИЙСКАЯ ИДЕНТИЧНОСТЬ, актуализируемого в разных типах документального дискурса. Рассматриваются два семантических блока когнитивно-семантического содержания лингвокультурного гиперконцепта: предметный, и эмоционально-оценочный.

**Ключевые слова:** английская идентичность, лингвокультурный гиперконцепт, когнитивно-дискурсивный аспект, семантическая структура.